

Zpráva o činnosti vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie
 ČSAV za rok 1974

I. Přehled nejdůležitějších výsledků výzkumné činnosti vědeckých pracovišť ČSAV dosažených v roce 1974

A. Psychologický ústav ČSAV

Psychologický ústav ČSAV je hlavním pracovištěm a koordinátorem tří hlavních úkolů státního plánu základního výzkumu a na řešení dalších se podílí.

1. V hlavním úkolu SPZV VIII-1-6 "Výzkum tvořivé činnosti a heuristických procesů v podmínkách socialistické společnosti" (koordinátor J. Linhart) pokračovalo rozpracování teoretických otázek tvořivosti na základě výzkumů řešení problému ve vztahu k modelům učení. Byly analyzovány experimentální hry typu "Domina" se zřetelem ke konstrukci heuristických programů.

Byla vypracována metodologická studie "Dialektická metoda v současné psychologii" (Linhart) a předána do tisku a studie "Vědeckotechnický rozvoj a otázky tvořivosti" (podkladový materiál pro přípravu XV. sjezdu KSČ).

2. V hlavním úkolu SPZV VIII-4-2 "Biologické a psychologické podmínky utváření člověka v socialistické společnosti" (koordinátor J. Linhart) byly vypracovány teoretické studie, např. "Dějatelnost, psychičeskoje oštraženije i genezie značenija" (pro Voprosy filosofii, 1975), studie "Dialektika kategorie odrazu ve fyzice, biologii a psychologii" (J. Linhart spolu s Vl. Novákem, Filosofický časopis), studie "Evoluce lidské činnosti na úrovni biologie a psychologie" (spolu s Vl. Novákem), studie "Social factors in cognitiv Development" (spolu s J. Kotáskovou) pro mezinárodní sociálněpsychologickou konferenci v Budapešti ad.

Kromě toho byla připravena kolektivní monografie "Výzkum psychiky dětí od útlého věku se zřetelem k utváření a upevňování socialistické morálky.

VI. Zhodnocení vlastní vědeckoorganizační a ideové činnosti vědeckého kolegia v roce 1974

Činnost vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV probíhala podle plánu práce, který zahrnoval jednak úkoly uložené presidiem ČSAV a jednak úkoly vlastní. Program zasedání vědeckého kolegia byl volen podle možností monotématicky, což se osvědčilo. Plán práce byl v podstatě splněn.

Vědeckoorganizační a ideová činnost vědeckého kolegia byla usměrňována usneseními stranických orgánů, valným shromážděním členů ČSAV a pokyny presidia ČSAV. Při rozpracovávání těchto materiálů usilovalo vědecké kolegium o důsledný stranický přístup. Dbalo na uplatňování vedoucí úlohy strany při řízení celé psychologické a pedagogické fronty. Činnost vědeckého kolegia byla orientována především na řešení významných ideových otázek vědecké práce v pedagogice a psychologii na československých vědeckých a vysokoškolských pracovištích, zvláště pak v začleněných ústavech ČSAV (PaÚ, PaL, PÚJAK).

V souvislosti s hodnocením činnosti vědeckého kolegia v r. 1974 je třeba především vyzdvihnout řešení těchto hlavních problémů:

Velká pozornost byla věnována otázkám rozpracování a realizace Usnesení ÚV KSČ z července 1973 o vývoji, současném stavu a úkolech československého školství. Vědecké kolegium připravilo pro 69. zasedání presidia ČSAV dne 16. 10. 1974 rozsáhlý analytický materiál, v němž byl kriticky zhodnocen podíl československé pedagogiky a psychologie, zejména však příslušných ústavů ČSAV, při plnění vytyčených úkolů v rámci spolupráce s resortem školství; materiál byl presidiem kladně přijat. Otázkám dalšího rozpracování těchto úkolů se věnovalo vědecké kolegium na svém 6. a 9. zasedání; místopředseda vědeckého kolegia prof. Cipro podrobně seznámil s návrhem jednotného a uceleného systému komunistické výchovy, k němuž členové vědeckého kolegia poskytli četné další náměty.

Další stěžejní projednávanou problematikou byly úkoly vyplývající z Usnesení ÚV KSČ k otázkám vědeckotechnického rozvoje a z materiálu "Vývoj, stav a úkoly společenských věd v ČSSR" (jednání na 6., 7. a 8. zasedání). Značná část členů vědeckého kolegia za předsednictví doc. J. Višera pracuje v komisi

pro jednání XV. únoru v úvodu

ÚV KSČ, která připravuje materiál o zaměření základního výzkumu pedagogiky a psychologie v budoucím období. Navazuje se zde na prognózy rozvoje pedagogiky a psychologie do r. 1990, které vědecké kolegium připravilo v minulém období.

Podle intencí výše uvedených materiálů byly připravovány podklady pro státní plán základního výzkumu v šesté pětiletce. Vědecké kolegium projednalo návrhy pro stěžejní plán VIII-5, které připravil za psychologii člen korespondent J. Linhart a za pedagogiku prof. B. Kujal. Těmto otázkám byla a v budoucnu nadále bude věnována trvalá pozornost.

Velká péče byla věnována mezinárodní spolupráci československých pedagogů a psychologů, zejména se socialistickými zeměmi. Vědecké kolegium se podílelo na přípravě a průběhu II. porady představitelů psychologických institucí a organizací socialistických zemí v Praze a projednalo výsledky mezinárodních porad pedagogů.

Téměř pravidelně se vědecké kolegium zabývalo řízením vědeckých společností; v uplynulém roce poněkud více Československou psychologickou společností, která připravuje v r. 1975 svůj IV. sjezd. Vědecké kolegium zdůrazňuje ideověpolitické aspekty sjezdu, které se musí výrazně projevit nejen ve všech vystoupeních psychologů, ale i v jejich postojích a odborné práci.

Pro zasedání presidia připravuje vědecké kolegium prostřednictvím pracovní komise materiál "Význam a úkoly psychologické a pedagogické diagnostiky v socialistické společnosti". Přípravné práce byly zahájeny již v r. 1973, probíhaly po celý rok 1974 a dosud pokračují. Svědčí to o mimořádné náročnosti a problematičnosti tohoto úkolu; vědecké kolegium si uvědomuje ideové aspekty diagnostiky, teoretickou a metodologickou složitost, a proto i po projednání v presidiu [bude] trvale sledovat a ovlivňovat vývoj v této oblasti.

Vědecké kolegium v návaznosti na ideologický seminář pedagogů a psychologů komunistů pořádaný odd. vědy a školství ÚV KSČ a presidiem ČSAV se zabývalo organizační a obsahovou

stránkou porady předních představitelů Československé pedagogiky a psychologie. Seminář považuje za důležitý zejména z hlediska sjednocení komunistů v našich vědních oborech při plnění všech úkolů.

Vědecké kolegium dále věnovalo značnou pozornost stálým úkolům kolegia, zejména ediční činnosti, hodnocení výsledků práce vědeckých kolektivů a jednotlivců na pracovištích ČSAV, posuzování kádrových a organizačních otázek, ekonomickému zabezpečení práce ústavů ČSAV a pod.

Počátkem roku 1974 bylo členy vědeckého kolegia 19 vědeckých pracovníků; v průběhu roku 1974 zemřel prof. dr. Ludvík Bakoš, CSc. Práce vědeckého kolegia se však aktivně zúčastnilo dalších 6 pracovníků, navržených za členy vědeckého kolegia v roce 1973 (dosud neschválených).

V roce 1974 se konalo 10 zasedání vědeckého kolegia a stejný počet schází předsednictva kolegia. Presence členů byla v uplynulém roce podstatně vyšší než dříve a to přes značnou pracovní exponovanost většiny členů. Svědčí to o pochopení významu práce ve vědeckém kolegiu, tato skutečnost zvyšuje autoritu vědeckého kolegia. Všechna zasedání vědeckého kolegia se zúčastnili člen korespondent J. Linhart, člen korespondent V. Chmelař, dr. J. Khol, z dalších členů, resp. nově navržených členů se zúčastnil prof. Kujal, doc. Skalka a doc. Kodým 9x, prof. Angelis, ing. Císař, doc. Sedlák a prof. Kořínek 7x, prof. Baláž a doc. Opata 6x, prof. Cipro, doc. Fišer a dr. Pešínová 5x, prof. Pardel a dr. Tollingerová 4x, prof. Hyhlík, prof. Kraemer, prof. Mátěj a akademik Pavlík 3x. Absence, způsobené neodkladnými a závažnými úkoly, byly vesměs omluveny.

Po organizační stránce byla činnost vědeckého kolegia značně ztížena odchodem dlouholeté sekretářky vědeckého kolegia na jiné pracoviště a několikaměsíčním obdobím bez sekretářky. Zvýšeným úsilím a zapracováním nové sekretářky se podařilo potíže překonat.

Z á v ě r y :

Činnost vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV v roce 1974 lze celkově příznivě hodnotit. Kolegium na základě pokynů a úkolů uložených stranickými orgány a presidiem ČSAV systematicky a cílevědomě plnilo plán práce a tak naplňovalo svoji hlavní funkci - řídit po stránce ideové a odborné další rozvoj československé pedagogiky a psychologie.

Toto hodnocení se opírá o dosažené výsledky práce, zejména při přípravě státního plánu základního výzkumu v pedagogice a psychologii na příští léta, při zvyšování efektivity vědeckovýzkumné práce zkvalitňováním jejího řízení a aktivizací pracovníků, při přenosu vědeckovýzkumných výsledků do společenské praxe, při rozvíjení mezinárodní spolupráce pedagogů a psychologů atd. Zlepšila se spolupráce mezi českými a slovenskými soudruhy, mezi pedagogickými a psychologickými pracovišti, zlepšila se návaznost na jiné vědy a spolupráce s resortem školství.

Je samozřejmé, že jsou obtíže a nedořešené problémy. Málo se daří plnit úkoly v oblasti výchovy kádrů. Stálým nedostatkem činnosti vědeckého kolegia jsou omezené možnosti přímo ovlivňovat cíle a obsah vědeckovýzkumné práce v rámci celé vědeckovýzkumné základny v pedagogice a psychologii v ČSSR. Setkáváme se i s menší ochotou některých pracovníků vně vědeckého kolegia připravovat podklady pro jednání kolegia. Věříme však, že i tyto i další problémy postupně překonáme.

VII. Stručný přehled vývoje pedagogiky a psychologie v roce 1974 v ČSSR a stručný nástin dalšího perspektivního rozvoje

Podle výzkumných výsledků, publikovaných nebo připravovaných prací a podle vědeckých akcí konaných v r. 1974⁵ je možno charakterizovat vývoj v pedagogice a psychologii jako další pokrok v rozvoji marxistické pedagogiky a psychologie. Především byly vytvořeny podmínky pro tvůrčí práci československých pedagogů a psychologů a pro širší mezinárodní spolupráci. Rozpracování zásadních stranických materiálů k otázkám vědy a školství umožnilo akcentovat ideologické přístupy, tj. ideově správné obsahové řízení pedagogického a psychologického výzkumu a hlubší spjatost se společenskou praxí; k tomuto zaměření se nyní hlásí mnohem více pedagogů a psychologů nežli v minulých letech. Prohloubila se také mezivědní spolupráce, zejména v rámci společenských věd; v tomto trendu bude nutno nadále pokračovat, což umožňuje mj. pojetí státního plánu základního výzkumu na 6. jednání.

Základní obsahové zaměření československé pedagogiky a psychologie je formulováno v materiálu "Vývoj, stav a úkoly společenských věd v ČSSR" (květen 1974). Ukládá soustředit se na řešení několika klíčových problémů vyplývajících z usnesení XIV. sjezdu a dalších stranických dokumentů. Pedagogická věda bude napomáhat zkvalitnění naší výchovně vzdělávací soustavy a vypracování projektu jejího dlouhodobého rozvoje. Psychologické vědy budou vycházet ze studia postavení člověka a jeho aktivní úlohy, kterou má jako uvědomělý tvůrce nové společnosti.

Vývojové perspektivy oborů vyžadují metodologické zajištění a řešení materiálně technických podmínek (výstavba experimentální školy, dobudování experimentálních psychologických pracovišť ap.)

Rozvoj československé pedagogiky a psychologie může být úspěšně řešen pomocí mezinárodní spolupráce, a to jak ve smyslu koncepce a integrace výzkumu, tak i při přípravě a výchově kádrů, při výměně vědeckých informací ap. Proto je nutné prohloubit vzájemnou spolupráci pracovišť zemí RVHP ve smyslu diferenciaci společné vědecké práce, zvýšit vzájemnou informovanost a zintenzivnit vzájemné styky.

VIII. Zásadní odborné problémy dalšího rozvoje příslušného vědního oboru, kterými by se mělo zabývat presidium ČSAV

Vědecké kolegium pedagogiky a psychologie ČSAV navrhuje pro jednání presidia ČSAV v roce 1975 následující problematiku:

- 1) Návrh projektu perspektivního rozvoje československé vzdělávací soustavy (červen)
- 2) Zajištění převodu vědeckých poznatků z jednotlivých oborů psychologie do společenské a výrobní praxe se zřetelem ke spolupráci psychologů v rámci zemí RVHP (červen)
- 3) Pojetí a výstavba experimentální školy a přidruženého pavilonu Pedagogického ústavu J. A. K. ČSAV a pojetí a výstavba experimentální školy Ústavu experimentální pedagogiky SAV (listopad)

V dalším období by presidium mělo projednat:

- 1) Rozvoj pedagogických a psychologických věd ve vztahu k XV. sjezdu KSČ.
- 2) Výchova a příprava vědeckých kádrů v pedagogice a psychologii.
- 3) Problematika mezinárodní spolupráce v pedagogice a psychologii.
- 4) Psychologická problematika kádrové a personální práce.

5) Zajištění